

Universitätsbibliothek Wuppertal

Auli Gellii Noctes Atticae

Gellius, Aulus

Lugd. Batavorum, MDCLXXXVIII

Liber octavus decimus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1123](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1123)

LIBER OCTAVUS DECIMUS.

CAPUT I.

Disputationes à Philosopho Stoïco, & contrà à Peripatetico, arbitro Favorino, factæ; quasitumque inter eos, quantum in perficienda vita beata virtus valeret; quantumque esset in iis quæ dicuntur extranea.

FAMILIARES Favorini erant duo quidam non incelebres in urbe Roma philosophi. eorum fuit unus Peripateticæ disciplinæ sectator, alter Stoicæ. his quondam ego acriter atque contentè pro suis utrinque decretis propugnantibus, quum essemus una omnes Ostiæ cum Favorino, interfui. ambulabamus autem in littore quum jam advesperasceret, ætate anni novi. atque ibi Stoïcus censebat & vitam beatam hominum virtute animi sola, & miseriam summam malitia sola posse effici, etiam si cætera bona omnia, quæ corporalia & externa appellarentur, virtuti deessent, malitiæ adessent. Ille contrà Peripateticus, miseram quidem vitam vitiis animi & malitia sola fieri concedebat: sed ad complendos omnes vitæ beatæ numeros virtutem solam nequaquam satis esse existimabat. quoniam & corporis integritas sanitasque, & honestus modus formæ, & pecunia familiaris, & bona existimatio, cæteraque omnia corporis & fortunæ bona necessaria viderentur perficiendæ beatæ vitæ. Reclamabat hoc in loco Stoïcus, &, tamquam duas ille res diversas poneret, mirabatur; quòd, quum essent malitia & virtus duo contraria, vita misera & beata quoque æquè contraria, non fervaret in utrisque vim & naturam contrarii: & ad miseriam quidem vitæ conficiendam satis valere malitiam solam putaret, ad præstandam verò vitam beatam non satis virtutem solam esse

esse diceret. atque id maximè diffidere neque convenire dicebat, quòd, qui profiteretur vitam nullo pacto beatam effici posse, si virtus sola abesset; idem contrà negaret beatam fieri vitam quum sola virtus adefset: & quem daret haberetque virtuti absenti honorem, eundem petenti atque præsenti adimeret. Tum Peripateticus perquam herclè festivè, Rogo te, inquit, cum bona venia respondeas, an existimes esse vini amphoram, quum abest ab ea unus congius? Hoc ubi accepit Stoicus: Minime, inquit, vini amphora dici potest, ex qua abest congius. hoc ubi accepit Peripateticus, Unus igitur, inquit, congius amphoram facere dici debet: quoniam, quum deest ille unus, non fit vini amphora; & quum accessit, fit amphora. quòd si id dicere absurdum est, uno congio solo fieri amphoram, itidem absurdum est una sola virtute vitam fieri beatam dicere: quoniam, quum virtus abest, beata esse vita numquam potest. Tum Favorinus adspiciens Peripateticum, Est quidem, inquit, argutiola hæc, qua de congio vini usus es, exposita in libris: sed, ut scis, captio magis lepida, quàm probum aut simile argumentum videri debet, congius enim, quum deest, efficiet quidem ne sit justæ mensuræ amphora: sed quum accedit & adjicitur, non ille unus facit amphoram, sed supplet. virtus autem, ut isti dicunt, non accessio neque supplementum, sed sola ipsa vitæ beatæ instar est: & propterea vitam beatam ipsa sola una, quum adest, facit. Hæc atque alia quædam minuta magis & nodosa, tamquam apud arbitrum Favorinum, in suam uterque sententiam conferebant. sed quum jam prima fax noctis, & densiores esse tenebræ cœpissent, prosequuti Favorinum in domum, ad quam devertebat, discessimus.

Cujusmodi questionum certationibus Saturnalia ludicra Athenis agitare soliti sumus; atque inibi inpersa quadam sophismata & enigmata oblectatoria.

Saturnalia Athenis agitabamus hilare profum & modeste, non, ut dicitur, remittentes animum, (nam remittere, inquit, Musonius, animum, quasi amittere est,) sed demulcentes eum paulū atque laxantes jucundis honestisque sermonum illectionibus. Conveniebamus autem ad eandem cœnam complusculi, qui Romani in Græciam veneramus, quique easdem auditiones eodemque doctores colebamus. tum qui cœnulam ordine suo curabat, præmium solvendæ quæstionis ponebat librum veteris scriptoris vel Græcum vel Latinum, & coronam e lauro plexam; totidemque res quærebat quot homines istic eramus, quumque eas omnis exposuerat, rem locumque dicendi fors dabat. quæstio igitur soluta corona & præmio donabatur; non soluta autem tramitebatur ad eum, qui fortitò successerat. idque in orbem vice pari servabatur. si nemo dissolvebat quæstionis ejus nodum; præmium ipsum & coronam deo, cujus id festum erat, dicabatur. quærebantur autem res hujusmodi, aut sententia poetæ veteris lepide obscura, non anxie, aut historiæ antiquioris requisitio, aut decreti cuiuspiam ex philosophia perperam invulgati purgatio, aut captionis sophisticæ solutio, aut inopinati rariorisque verbi indagatio, aut tempus item in verbo perspicuo obscurissimum. itaque nuper quæsitæ esse memini numero septem, quorum prima fuit enarratio horum versuum, qui sunt in satiris Q. Ennii, uno multifariam verbo concinniter implicati. quorum exemplum hoc est:

*Nam qui lepide postulat, alterum frustrari,
Quem frustratur, frustra eum dicit frustra esse.*

Nam

Nam qui sese frustrari quem frustra sentit,

Qui frustratur, is frustra est: si non, ille est frustra.

Secunda quæstio fuit, quonam modo audiri atque accipi deberet, quod Plato in civitate, quam in libris suis condidit, *ἡρώας τὰς γυναικῶνας* esse censuit; & præmia viris fortibus summisque bellatoribus posuit laviationes puerorum & puellarum. Tertio in loco hoc quæsitum est, in quibus verbis captionum istarum fraus esset, & quo pacto distingui resolvi que possent: *Quod non perdidisti, habes: cornua non perdidisti: habes igitur cornua.* item altera captio: *Quod ego sum, id tu non es: homo igitur tu non es.* Quæritum id quoque ibi est, quæ esset hujus quoque sophismatis resolutio. *Quum mentior & mentiri me dico, mentior an verum dico?* Postea quæstio ista hæc fuit: *Quam ob causam Parricii Megalensibus mutitare soliri sint, plebes Cerealibus?* Secundum ea quæsitum hoc est; verbum *verant*, quod significat *vera dicunt*, quisnam veterum poetarum dixerit? Sexta quæstio fuit, asphodelum cujusmodi herba sit, quod Hesiodus in isto versu posuerit:

Νήποι εἰδ' ἰσάειν ὄρω πλέον ἤμισυ παντός,

Οὐδ' ὄρον ἐν μαλαρχῇ τε ἔσφωδέλω μέγ' ὄνειωρ.

& quid item Hesiodus se dicere sentiat, quum dimidium plus esse toto dicit. Postrema quæstionum omnium hæc fuit; *scripserim, venerim, legerim*, cujus temporis verba sint, præteriti, an futuri, an utriusque. Hæc ubi ordine, quo dixi, proposita, atque, singulis forte ductis, disputata explanataque sunt, libris coronisque omnes donati sumus; nisi ob unam quæstionem, quæ fuit de verbo *verant*. nemo enim tum commeminerat dictum esse à Q. Ennio id verbum in tertiodecimo annalium in isto versu:

Satin' vates verant atate in agunda?

Corona igitur hujus quæstionis deo feriarum istarum Saturno data est.

C A P. III.

Quid Æschines rhetor in oratione, qua Timarchum de impudicitia accusavit, Lacedæmonios statuisse dixerit super sententia probatissima, quam improbatissimus homo dixisset.

Æschines vel acerrimus prudentissimusque oratorum, qui apud conciones Atheniensium floruerunt, in oratione illa sæva criminosaque & virulenta, qua Timarchum de impudicitia graviter insigniterque accusavit, nobile & illustre consilium Lacedæmoniis dedidit virum indidem civitatis ejusdem principem virtute atque ætate magna præditum. Populus, inquit, Lacedæmonius de summa republica sua, quidnam esset utile & honestum, deliberabat. tum exsurgit, sententiæ dicendæ gratia, homo quispiam turpitudine pristinæ vitæ defamatissimus; sed lingua tunc atque facundia nimium quantum præstabilis. consilium, quod dabat, quodque oportere fieri suadebat, acceptum ab universis & complacitum est: futurumque erat ex ejus sententia populi decretum. ibi unus ex illo principum ordine, quos Lacedæmonii, ætatis dignitatisque majestate tamquam arbitros & magistrōs disciplinæ publicæ verebantur, commoto irritatoque animo exsilit: &, Quænam, inquit, Lacedæmonii, ratio, aut quæ tandem spes erit, urbem hanc & hanc rempublicam salvam inexpugnabilemque esse diutius posse, si hujuscemodi antea vitæ hominibus consiliariis utemur? quòd si proba ista hæc & honesta sententia est; quæso vos, non sinamus eandem dehonestari turpissimi auctoris contagio. atque ubi hoc dixit, elegit virum fortitudine atque justitia præter alios præstantem, sed inopi lingua & infacundum; jussitque eum, consensu petituque omnium, eandem illam sententiam disertī viri cuiquimodi posset ver-
bis

bis dicere: ut nulla prioris mentione habita scitum atque decretum populi ex ejus unius nomine fieret, quod ipsum denuo dixerat. atque ita, ut suaserat prudenti-ssimus senex, factum est. sic bona sententia mansit; turpis auctor mutatus est.

CAP. IV.

Quod Sulpicius Apollinaris predicantem quemdam à sese uno Sallustii historias intelligi illustit, questione proposita, quid verba ista apud Sallustium significarent: perincertum stolidior, an vanior.

Quum jam adolescentuli Romæ prætextam & puerilem togam mutassemus; magistrisque jam nobismetipsi exploratiores quæreremus: in Sandaliario forte apud librarios fuimus; quum ibi in multorum hominum cœtu Apollinaris Sulpicius, vir in memoria nostra præter alios doctus, jactatorem quempiam & venditorem Sallustianæ lectionis irrisit illustitque genere illo facetissimæ dissimulationis, qua Socrates ad sophistas utebatur. nam quum ille se unum & unicum doctorem esse enarratoremque Sallustii diceret, neque primam tantum cutem ac speciem sententiarum, sed sanguinem quoque ipsum ac medullam verborum ejus eruere atque introspicere penitus prædicaret: tum Apollinaris amplecti venerarique se doctrinas illius dicens, Per, inquit, magister optime, exoptatus mihi nunc venis cum sanguine & medulla Sallustii verborum. hesternum enim die quærebatur ex me, quidnam verba ejus hæc in quarto historiarum libro de Cn. Lentulo scripta significent: de quo incertum fuisse ait stolidiorne esset an vanior: eaque ipsa verba, uti sunt à Sallustio scripta, dixit: *At Cn. Lentulus patricia gentis, collega ejus cui cognomentum Clodiano fuit, perincertum stolidior an vanior, legem de pecunia, quam Sulla emtoribus bonorum*
remi-

remiserat, exigenda promulgavit. quæsitum ergo ex se Apollinaris, neque id se dissolvere potuisse asseverabat, quid esset *vanior* & quid *stolidior*: quoniam Sallustius sic ea separasse atque opposuisse inter se videretur, tamquam diversa ac dissimilia, nec ejusdem utraque vitii forent: ac propterea petebat, uti se doceret significationes utriusque vocis & origines. Tum ille rictu oris labearumque ductu contemni à se ostendens, & rem de qua quæreretur & hominem ipsum qui quæreret, Priscorum, inquit, & remotorum ego verborum medullas & sanguinem, sicuti dixi, perspicere & elicere soleo: non istorum quæ proculcata vulgo & protrita sunt, ipso illo quippe Cn. Lentulo stolidior est & vanior, qui ignorat ejusdem stultitiæ esse vanitatem & stoliditatem. sed ubi hoc dixit, media ipsa sermonum reliquit: & abire cæpit. nos deinde eum tenebamus, urgebamusque, & cum primis Apollinaris, ut de vocabulorum istorum vel differentia, vel si ei ita videretur, similitudine plenius apertiusque differeret: & ut ne sibi invideret discere volenti orabat. atque ita ille, se jam planè illudi ratus, negotium sibi esse causatur, & digreditur. nos autem postea ex Apollinari didicimus *vanos* propriè dici, non, ut vulgus diceret, desipientes aut hebetes aut ineptos, sed, ut veterum doctissimi dixissent, mendaces & infidos & levia inaniaque pro gravibus & veris astutissime ponentes: stolidos autem vocari non tam stultos & excordes, quàm tetros & molestos & illepidos, quos Græci *μολύβδης* & *φολύβδης* dicerent. etyma quoque harum vocum & origines scriptas esse dicebat in libris Nigidianis, quos requisitos ego & repertos cum primarum significationum exemplis, ut commentariis harum Notitium inferrem, notavi, & intulisse jam me aliquo in loco commentationibus istis existimo.

C A P. V.

Quòd Q. Ennius in septimo annali quadrupes equès, ac non, quadrupes equus, ut legunt multi, scriptum reliquit.

Cum Antonio Juliano rhetore, viro hercle bono & facundia florentis, complures adolescentes familiares ejus Puteolis æstivarum ludum & jocum in litteris amœnioribus & in voluptatibus pudicis honestisque agitabamus. atque ibi tunc Juliano nunciatur ἀναγνώστην quemdam, non indoctum hominem, voce admodum scita & canora Ennii annales legere ad populum in theatro. Eamus, inquit, auditum nescio quem istum Ennianistam. hoc enim se ille nomine appellari volebat. Quem quum jam inter ingentes clamores legentem invenissemus (legebat autem librum ex annalibus Ennii septimum) hos eum primùm versus perperam pronunciantem audivimus:

*Denique vi magna quadrupes equus atque elephantī
Projiciunt sese.*

neque postea multis versibus additis, celebrantibus eum laudantibusque omnibus, discessit. Tum Julianus egrediens è theatro, Quid vobis, inquit, de hoc anagnosta, & de quadrupede equo videtur? sic enim profectò legit:

*Denique vi magna quadrupes equus atque elephantī
Projiciunt sese.*

ecquid putatis, si magistrum prælectoremque habuisset alicujus æris, quadrupes equus dicturum fuisse, ac non quadrupes eques? quod ab Ennio ita scriptum relictumque esse nemo unus litterarum veterum diligens dubitavit. quumque aliquot eorum, qui aderant, quadrupes equus, apud suum quisque grammaticum legisse se dicerent, & mirarentur quidnam esset, quadrupes eques; Vellem vos, inquit, optimi juvenes, tam accuratè Q.

Ennium legisse, quàm P. Virgilius legerat: qui hunc
ejus versum sequutus in Georgicis suis *equitem* pro *equo*
posuit his in versibus:

*Frena Pelethronii Lapithæ gyrosque dedere
Impositi dorso, atque equitem docuere sub armis,
Insultare solo, & gressus glomerare superbos.*

in quo loco, *equitem*, si quis modò non inscitè ineptè-
que argutior sit, nihil potest accipi aliud nisi, *equum*,
pleraque enim veterum ætas & hominem equo insiden-
tem & equum qui insideretur *equitem* dixerunt. pro-
pterea equitare etiam, quod verbum è vocabulo equi-
tis inclinatum est, & homo equo utens & equus sub
homine gradiens dicebatur. Lucilius adèò vir adprimè
linguæ Latinæ sciens *equum equitare* dicit his versibus:

*Quis hinc currere equum nos atque equitare videmus,
His equitat curritque: oculis equitare videmus;
Ergo oculis equitat.*

Sed enim contentus, inquit, ego his non fui: & ut non
turbidæ fidei nec ambigux, sed ut puræ liquentisque
esset *equusne* an *eques* Ennius scriptum reliquisset: li-
brum summæ atque reverendæ vetustatis, quem ferè
constabat Lampadionis manu emendatum, studio pre-
cioque multo unius versus inspiciendi gratia conduxì:
& *eques*, non *equus*, scriptum in eo versu inveni.
Hæc tum nobis Julianus & multa alia eruditè simul &
affabiliter dixit, sed eadem ipsa post etiam in pervol-
gatis commentariis scripta offendimus.

CAP. VI.

Quod Ælius Melissus, in libro cui titulum fecit, de loquendi proprietate, quem quum ederet cornum esse copiat dicebat, rem scripsit neque dictu neque audiu dignam: quum differre matronam & matremfamilias existimavit differentia longè vanissima.

Ælius Melissus in nostra memoria fuit Romæ summi quidem loci inter grammaticos & temporis: sed majore in litteris erat jactantia & ostentatio, quàm opera. is præter alia, quæ scripsit compluria, librum composuit, ut tum videbatur quum est editus, doctrinæ inclutæ. ei libro titulus est ingentis cujusdam illecebræ ad legendum scriptus. quippe est, *de loquendi proprietate*. quis adeò existimet loqui se rectè atque propriè posse, nisi illas Melissi proprietates perdidicerit? ex eo libro hæc verba sunt: *Matrona est, quæ semel peperit: quæ sapius, materfamilias: sicuti sus quæ semel peperit, porcetra; quæ sapius, scropha*. Utrum autem hoc de matrona ac de matrefamilias Melissus excogitaverit ipse & conjectaverit: an scriptum ab alio quo legerit, hariolis profecto est opus. nam de porcetra habet sane auctorem Pomponium in Atellana, quæ hoc eodem vocabulo inscripta est. sed matronam non esse appellatam, nisi quæ semel peperit, neque matrefamilias nisi quæ sapius, nullis veterum scriptorum auctoritatibus confirmari potest. enimverò illud impendio probabilius est, quod idonei vocum antiquarum enarratores tradiderunt, matronam dictam esse proprie, quæ in matrimonium cum viro convenisset, quoad in eo matrimonio maneret, etiam si liberi nondum nati forent: dictamque esse ita à matris nomine non adepto jam, sed cum spe & omine mox apiscendi. unde ipsum quoque matrimonium dicitur, matrem autem familias

appellatam esse eam solam, quæ in mariti manu mancipioque, aut in ejus, in cujus maritus, manu mancipioque esset, quoniam non in matrimonium tantum, sed in familiam quoque mariti & in sui heredis locum venisset.

C A P. VII.

Quem in modum Favorinus tractaverit intempestivum quemdam de verborum ambiguitatibus quaerentem : atque ibi quot significationes capiat concio.

Domitio homini docto celebrique in urbe Roma grammatico ; cui cognomentum Insano factum est, quoniam erat natura intractabilior & morosior. ei Domitio Favorinus noster quum fortè apud sanum Camentis obviam venisset ; atque ego cum Favorino essem : Quæso, inquit, te, magister, dicas mihi, num erravi ; quòd, quum vellem *δημηγορίας* Latine dicere, conciones dixi ? dubito quippe & requiro, an veterum eorum, qui electius loquuti sunt, pro verbis & oratione dixerit quis concionem. tum Domitius voce atque vultu atrocior, Nulla, inquit, prorsus bonæ salutis spes reliqua est ; quum vos quoque philosophorum illusterrimi nihil jam aliud quàm verba auctoritatesque verborum cordi habeatis. mittam autem librum tibi, in quo id reperias, quod quæris. ego enim grammaticus vitæ jam atque morum disciplinas quæro : vos philosophi mera estis, ut M. Cato ait, mortuaria glossaria. namque colligitis lexicidia, res tætras & inanes & frivolas, tamquam mulierum voces præficarum. atque utinam, inquit, muti omnes homines essemus ! minus improbitas instrumenti haberet. Quumque digressi essemus : Non tempestivè, inquit Favorinus, hunc hominem accessimus. videtur enim mihi *δυσσημαίνεσθαι*, scitote, inquit, tamen intemperiem istam, quæ *μελαγχολία* dicitur, non parvis nec abjectis ingeniis accidere ; *ἀλλὰ*

εἶναι σχεδὸν πὶ τὸ πᾶν τῶν ἡρώων; & veritates plerumque fortiter dicere, sed respectum non habere μήτε καίρις μήτε μέγας. vel ipsum quale hoc existimatis, quod nunc de philosophis dixit? nonne, si id Antisthenes aut Diogenes dixisset, dignum memoria visum esset? Misit autem paulò post Favorino librum quem promiserat; Verrii, opinor, Flacci erat. in quo scripta ad hoc genus quæstionis pertinentia hæc fuerunt: *senatum* dici & pro loco & pro hominibus; *civitatem* & pro loco & pro opido & pro jure quoque omnium & pro hominum multitudine: *tribus* quoque & *decurias* dici & pro loco & pro jure & pro hominibus. *concionem* autem tria significare, locum, & verba, suggestumque unde verba fierent. sicut M. Tullius, in oratione quæ scripta est contra concionem Q. Metelli, *Escendi*, inquit, *in concionem: concursus est populi factus*. sicut idem M. Tullius in Oratore ait: *Conciones sæpe exclamare vidi quum aptè verba cecidissent. etenim expectant aures ut verbis colligetur sententia*. item significare cæterum populi assistentis, item orationem ipsam, quæ ad populum diceretur, exempla in eo libro scripta non erant: sed nos postea Favorino desideranti harum omnium significationum monumenta & apud Ciceronem, sicuti suprà scripsi, & apud elegantissimos veterum reperta exhibuimus. Id autem quod potissimum expetebat, *concionem* esse dictam pro verbis & oratione, docui titulo Tulliani libri, qui à M. Cicerone inscriptus est: *Contra concionem Q. Metelli*. quo nihil profecto significatur aliud, quàm ipsa, quæ à Metello dicta est, oratio.

C A P. VIII.

Ὁμοιότης δὲ καὶ ὁμοιόπνοια, atque alia id genus, quæ ornamenta orationis putantur, inepta esse & puerilia Lucilii quoque versibus declarari.

Ὁμοιότης δὲ καὶ ἰσοκατάληκτα καὶ πάειλα καὶ ὁμοιόπνοια, cæteraque hujusmodi scitamenta, quæ isti ἀπρόκαλοι, qui se Isocratio videri volunt, in collocandis verbis immodicè faciunt & rancidè quàm sint insubida & inertia & puerilia facetissimè hercle significat in quinto Satirarum Lucilius. nam ubi est cum amico conquestus, quod ad se ægrotum non viseret, hæc ibidem addit festiviter:

Quo me habeam pacto, tametsi non quaris docebo:

Quando in eo numero mansi, quo in maxima nunc est

Pars hominum, ut periisse velis, quem nolueris quum Visere debueris. hoc, NOLUERIS, & DEBUE-
RIS, te

Si minus delectat quod ἀπεχθον Isocratium est: ὁ--
Χληρῶδεςque simul totum ac συμμειρηκῶδες;

Non operam perdo. Si tu hic.

C A P. IX.

Quid significet apud M. Catonem verbum, insecunda, quodque insecunda potius legendum sit, quam quod plerique existimant, insequenda.

In libro vetere, in quo erat oratio M. Catonis de Ptolemæo contra Thermum, sic scriptum fuit: Sed si omnia dolo fecit; omnia avaritiæ atque pecunia causa fecit, ejusmodi scelera, quæ neque insecunda fanda neque legenda audivimus; supplicium pro factis dare oportet. insecunda quid esset quæri cœptum. Tum, ex his qui

ade-

aderant, alter litterator fuit, alter litteras sciens. hi duo inter sese dissentiebant, & grammaticus quidem contendebat. *insequenda* enim scribi, inquit, debet, non, *insecenda*. quoniam *insequens* significat: dictumque est *inseque*, quasi, perge dicere & insequere. itaque ab Ennio scriptum in his versibus:

Inseque Musa, manu Romanorum induperator

Quod quisque in bello gessit cum rege Philippo.

alter autem ille eruditior nihil mendosum, sed rectè atque integrè scriptum esse perseverabat: & Velio Longo non homini indocto fidem esse habendam; qui in commentario, quod fecisset de usu antiquæ loquutionis, scripserit non *inseque* legendum apud Ennium, sed *insece*: ideoque à veteribus, quas narrationes dicimus, *insecciones* esse appellatas: Varronem quoque versum hunc Plauti de Menæchmis,

Hæc nihilo mihi videntur esse sectius quam somnia,
sic enarrasse: nihilo magis narranda esse quàm si ea essent somnia, hæc illi inter se certabant. Ego arbitror & à M. Catone *insecenda* & à Q. Ennio *insece* scriptum, sine u, littera. offendi enim in bibliotheca Patrensi librum veræ vetustatis Livii Andronici, qui inscriptus est *Ὀδύσσεια*, in quo erat versus primus, cum hoc verbo, sine u, littera.

Virum mihi Camæna insece versutum;

factus ex illo Homeri versu:

Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μῦσα, πολύτροπον.

illi igitur ætatis & fidei magnæ libro credo. nam quod in versu Plautino est, *sectius quam somnia*; nihil in alteram partem plus argumenti habet. Etiam si veteres autem non *inseque*, sed *insece* dixerunt, credo quia erat levius leviusque: tamen ejusdem sententiæ verbum videtur. nam & *sequo* & *sequor* & item *secta* & *sectio* consuetudine loquendi differunt: sed qui penitus inspexerit, origo & ratio utriusque una est. doctores quoque & interpre-

tes vocum Græcarum, Ἄνδρα μοι ἔνεπε Μῆσα. χεῖρ
 ἔσπετε νῦν μοι, Μῆσα; dictum putant, quod Latine in-
 seque dicitur. namque in altero u, geminum, in altero,
 p, esse tralatum dicunt. sed etiam ipsum illud ἔπι, quod
 significat verba aut versus, non aliunde esse dictum tradunt,
 quàm δὸς ἔπειθ' ἔειπεν. eadem ergo ratione antiqui nostri
 narrationes sermonesque *insectiones* appellaverunt.

C A P. X.

*Errare istos, qui in exploranda febris pulsus venarum per-
 tentari putant, non arteriarum.*

In Herodis c. v. villam, quæ est in agro Attico, loco qui appellatur Cephisiæ, aquis & lucis & remoribus frequentem, æstu anni medio concesseram. ibi alvo mihi cita & accedente febris rapida decubueram. Eò Calvisius Taurus philosophus & alii quidam sectatores ejus, quum Athenis visendi mei gratia venissent: medicus, qui tum in his locis repertus affidebat mihi, narrare Tauro cœperat, quid incommodi paterer: & quibus modulis quibusque intervallis accederet febris decederetque. tum in eo sermone, quum jam me sinceriore corpusculo factum diceret, Potes, inquit Tauro, tu quoque idipsum comprehendere, εἰν ἄψη αἰνεί τ' φλεβός; quod nostris verbis profectò ita dicitur, si attigeris venam illius. Hanc loquendi imperitiam, quòd venam pro arteria dixisset, quum in eo docti homines, qui cum Tauro erant, tamquam in minime utili medico offendissent, atque id murmure & vultu ostenderent: tum ibi Taurus, ut mos ejus fuit, satis leniter. Certi, inquit, sumus, vir bone, non ignorare te, quid vena appellatur, & quid arteria; quod venæ quidem suapte vi immobiles sint, & sanguinis tantum demittendi gratia explorentur; arteriæ autem motu atque pulsu suo habitum

tum & modum februm demonstrent : sed, ut video, pervolgatè magis quàm inscitè loquutus es, non enim te solum, sed alios quoque itidem errantes audivi venam pro arteria dicere. fac igitur ut experiamur eligantiorum esse te in medendo, quàm in dicendo; & cum diis bene volentibus opera tua sistas hunc nobis sanum atque validum quam citissime. Hoc ego postea quum in medico reprehensum esse meminissem; existimavi non medico soli, sed omnibus quoque hominibus liberis liberaliterque institutis turpe esse, ne ea quidem cognovisse ad notitiam corporis nostri pertinentia, quæ non altiùs occultiusque remota sunt; & quæ natura nobis tuendæ valetudinis causa & in promptu esse & in propatulo voluerit; ac propterea, quantum temporis habui subsicivi, medicinæ quoque libros attigi, quos arbitrabar esse idoneos ad docendum, & ex his, cum alia pleraque ab isto humanitatis usu non aliena, tum de venis quoque & arteriis didicisse videor ad hunc fermè modum : vena est conceptaculum sanguinis, quod αἷμαϊον medici vocant, mixti confusique cum spiritu naturali; in quo plus sanguinis est, minus spiritus. arteria est conceptaculum spiritus naturalis mixti confusique cum sanguine : in quo plus spiritus est, minus sanguinis. σφυσμὸς autem est intentio motus & remissio in corde & in arteria naturalis non arbitraria. à medicis autem veteribus oratione Græca ita definitus est : σφυσμὸς ἐστὶν ἀεσπλή & συσπλή ἀδιαίρετὸν ὄργανον ἐκ καρδίας.

C A P. XI.

Verba ex carminibus Furii Antiatii inscitè à Casellio Vindice reprehensa, versusque ipsi, in quibus ea verba sunt, subscripti.

Non hercle idem sentio cum Casellio Vindice grammatico, ut mea opinio est, haud quaquam inrudito : verùm hoc tamen petulanter inscitèque, quod

Furium veterem poetam dedecorasse linguam Latinam scripsit hujuscemodi vocum fictionibus, quæ mihi quidem neque abhorrere à poetica facultate visa sunt, neque dictu profatūque ipso tætræ aut insuaves esse: sicuti sunt quædam alia ab illustribus poetis ficta durè & rancidè. Quæ reprehendit autem Casellius Furiana, hæc sunt: quod terram in lutum versam *lutescere* dixerit; & tenebras in noctis modum factas *notescere*; & pristinas recipere vires *virescere*; & quod ventus mare cæruleum crispicans nitefacit, *purpurat* dixerit: & opulentum fieri *opulescere*. Versus autem ipsos ex poematis Furianis, in quibus hæc verba sunt, subdidi:

Sanguine diluitur tellus. Cava terra lutescit.

Omnia noctescunt tenebris caliginis atra.

Increscunt animi. virescunt vulnere vires.

Hic fulica levis volitat super aquora classis:

Spiritus Eurorum viridis quum purpurat undas,

Quo magis in patriis possint opulescere campis.

C A P. XII.

Morem istum veteribus nostris fuisse, verba patiendi mutare ac vertere in agendi modum.

Id quoque habitum est in oratione facienda eligentiæ genus, ut pro verbis habentibus patiendi figuram, agentia ponerent: ac deinde hæc vice inter se mutua verterent. Juventius in comœdia:

Pallium, inquit, face ut splendeat.

nonne hoc impendio venustius gratiusque est, quàm si diceret, *ne maculetur*? Plautus etiam non dissimiliter,

Quid est hoc? rugat pallium. amictus non sum comode.

Itidem Plautus, *pulveret*, dicit, quod non pulvere impleat, sed quod ipsum pulveris plenum sit:

— — Exi tu Dave,

Age,

Age, sparge: mundum esse hoc vestibulum volo,

Venus ventura est nostra. non hoc pulveret.

in Asinaria quoque contemples dicit, pro contempleris.

Mecum caput contemples, si quidem è re consultas
tua.

Cn. Vellius in annalibus: Postquam tempestas sedavit, Athermal taurum immolavit. M. Cato in Originibus, Eodem convena complures ex agro accessitavere. eo res eorum auxit. Varro in libris, quos ad Marcellum de lingua Latina fecit: In priore verbo graves prosodia, quæ fuerunt, manent. reliquæ mutant. n mutant, inquit elegantissime, pro, mutantur. Potest etiam id quoque ab eodem Varrone in VII Divinarum similiter dictum videri: Inter duas filias regum quid mute t, inter Antigonom & Tulliam, est animum advertere. Verba autem patendi pro agentibus, in omnibus fermè veterum scriptis, reperiuntur: ex quibus sunt pauca ista, quæ nunc meminimus. Muneror te, pro munero: & significor, pro significo: & sacrificor, pro sacrifico: & assentior, pro, assentio: & feneror, pro, fenero: & pignoror, pro, pignero: & alia istiusmodi pleraque, proinde ut in legendo fuerint obvia, notabuntur.

C A P. XIII.

Quali talione Diogenes philosophus usus sit perentatus à dialectico quodam sophismatio impudenti.

Saturnalibus Athenis alea quadam festiva & honesta lusitabamus hujuscemodi. Ubi conveneramus complusculi ejusdem studii homines, ad lavandi tempus captiones, quæ sophismata appellantur, mente agitabamus; easque quasi talos aut tesseras in medium vice sua quisque jaciebamus, captionis solutæ aut parum intellectæ præmium pœnave erat nummus sestertius unus, hoc ære collecto, quasi manuario, cœnula curabatur

batur omnibus, qui eum lusum luseramus. erant autem captiones ad hoc ferè exemplum; tametsi Latina oratione non satis scitè ac pœnè etiam illepidè exponuntur. *quod nix est, hoc grando non est, nix autem alba est, grando igitur alba non est.* Item aliud non dissimile: *quod homo est, hoc non est equus, homo autem animal est, equus igitur animal non est.* Dicere ergo debebat, qui ad sophisma diluendum ac refellendum ritu aleatorio vocatus erat, in qua parte quoque in verbo captio foret: quid dari concedique non oporteret, nisi dixerat; nummo singulo multabatur, ea multa cœnam iuabat, libet autem dicere, quàm facètè Diogenes sophisma id genus, quod suprà dixi, à quodam dialectico ex Platonis dia-triba per contumeliam propositum remuneratus sit, nam quum ita rogassèt dialecticus: *quod ego sum, id tu non es*, & Diogenes annuissèt: atque ille addidissèt; *homo autem ego sum*: quum id quoque assensus esset, & contrà dialecticus ita conclusissèt; *homo igitur tu non es*: hoc quidem, inquit Diogenes, falsum est, &, si verum id fieri vis, à me incipe.

C A P. XIV.

Quid sit numerus hemiolios, quid epitritos: & quòd vocabula ista non facile nostri ausi sunt vertere in linguam Latinam.

Figuræ quædam numerorum, quas Græci certis nominibus appellant, vocabula in lingua Latina non habent, sed qui de numeris Latinè scripserunt, Græca ipsa dixerunt. fingere autem nostra, quoniam id absurdè futurum erat, noluerunt, quale enim fieri nomen posset hemiolio numero aut epitrito? est autem hemiolios, qui numerum aliquem in sese habet, dimidiumque ejus: at tres ad duo, quindecim ad decem, triginta ad viginti. *epitritos est, qui habet totum aliquem nume-*

rum & ejusdem partem tertiam: ut quatuor ad tres, duodecim ad novem, quadraginta ad triginta. hæc autem notare meminisseque non esse abs re visum est: quoniam, vocabula ista numerorum nisi intelliguntur, rationes quædam subtilissimæ in libris philosophorum scriptæ percipi non queunt.

CAP. XV.

Quod M. Varro in herois versibus observaverit rem nimis anxia & curiosa observationis.

In longis versibus, qui hexametri vocantur, item in I senariis, animadverterunt metrici duos primos pedes, item extremos duos, habere posse singulos integras partes orationis, medios haud umquam posse: sed constare eos semper ex verbis aut divisis aut mixtis atque confusis. Marcus etiam Varro, in libris disciplinarum, scripsit observasse se in versu hexametro: quòd omni-modo quintus semipes verbum finiret: & quòd priores quinque semipedes æquè magnam vim haberent in efficiendo versu, atque alii posteriores septem: idque ipsum ratione quadam geometrica fieri differit.

LIBER NONUS DECIMUS.

CAPUT I.

Responsio cujusdam philosophi interrogati quam ob causam maris tempestate palluerat.

NAVIGABAMUS à Cassiopeia ad Brundisium, mare Jonium violentum & vastum & jactabundum. Nox deinde, quæ diem primum sequuta est, in ea ferè tota ventus à latere sæviens navem undis compleverat. tum postea com-